

Котелянець Н.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Кіровоградський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка*

КОМПОНЕНТИ МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У новому тисячолітті в зв'язку з досягнутим рівнем суспільного розвитку і його перспективами виникають нові вимоги до характеру і якості праці людини. Це пов'язано, перш за все, з технологічною революцією, в тому числі з її інформаційною складовою, досягненнями науково-технічного прогресу, які якісно змінюють середовище життєдіяльності сучасної людини. При цьому все більш затребуваною стає особистість, трудова діяльність якої має технологічний, творчий і проектний характер, тобто є творчо-перетворювальною. Об'єктивними вимогами до особистості людини як до суб'єкта трудової діяльності є: володіння технологічною, проектною культурою, здатність до ініціативи, творчості й саморозвитку, професіоналізм і конкурентоспроможність.

Особлива роль в цьому належить освітній галузі «Технології». Саме трудове навчання сприяє формуванню у школярів технологічної компетентності на основі системи технологічних і проектних знань і умінь, що є основою для подальшої трудової діяльності; становленню цілісної особистості, яка має потреби в різних видах розумової та фізичної праці, технологічно важливими якостями, що забезпечують їх самореалізацію, самоствердження і соціалізацію.

Важливе значення технологічної культури й гостра недостатність праць щодо її комплексного становлення спонукають до створення й обґрунтування методичної системи трудового навчання молодших школярів в умовах загальноосвітнього закладу.

Для побудови авторської моделі методичної системи трудового навчання учнів початкової школи з'ясуємо сутність феномену система.

Згідно з сучасними підходами система – це складне комплексне поєднання взаємопов'язаних елементів, упорядкована множина «компонентів, які являють собою структуровані і функціонально пов'язані між собою частини цілого» [1, с. 29].

Методична система навчання – це впорядкована сукупність взаємопов'язаних і взаємообумовлених методів, форм і засобів планування і проведення, контролю, аналізу, коригування навчального процесу, спрямованих на підвищення ефективності навчання учнів. Навчання тільки тоді ефективно, коли воно будується як методична система.

У складі методичної системи трудового навчання молодших школярів нами виокремлено комплекс взаємопов'язаних компонентів, провідними серед яких є:

- цільовий компонент (загальна мета й основні завдання системи);
- методологічний, зумовлений провідними теоретичними положеннями й тенденціями освіти;
- змістовий компонент, визначений специфікою навчального предмета, освітніми стандартами та навчальними програмами, деталізований зміст яких розкривається у підручниках;
- процесуальний компонент – структура, форми та методи організації навчального процесу та технологічної діяльності учнів, від яких залежить ефективність реалізації мети і змісту навчання;
- особистісні (педагогічний і учнівський), представлені персонами вчителя та школяра – суб'єктами навчального процесу, у взаємодії яких реалізуються мета, методологія, зміст і процес освіти;
- результативно-оцінювальний компонент, спрямований на визначення ефективності навчальної взаємодії ланки «вчитель – учень» й оцінювання методичної системи в цілому.

У нашому дослідженні цільовий, методологічний, змістовий і процесуальний компоненти знаходять дидактичне поєднання та втілення у навчальній книзі – підручнику, що є одночасно провідником мети, носієм змісту й засобом, дидактичним інструментом організації навчальної взаємодії педагога й учня на уроках трудового навчання. Підручник має бути не просто обов'язковим елементом, а й інтегративним ядром функціонування методичної системи, комплексно відображаючи її сутність, спрямування, зміст, процесуальні засади.

Змістовий, процесуальний і підручковий компоненти утворюють дидактико-методичний блок розробленої моделі.

Ця модель являє структуру процесу навчання «Технології» як цілісну систему. Вона включає в себе безліч взаємопов'язаних елементів: соціальне замовлення, мета навчання і його результат, суб'єкти процесу навчання – вчитель і учень, що володіють певним суб'єктним досвідом трудової діяльності, принципи навчання і його зміст, а також засоби управління даним процесом (навчальна інформація; засоби комунікативного педагогічного співробітництва суб'єктів; форми і методи педагогічного керівництва різними видами навчальної діяльності та поведінки учнів в процесі набуття ними суб'єктного досвіду навчально-трудової і проектної діяльності на основі засвоєння педагогічно адаптованого соціокультурного досвіду в галузі праці).

Метою освітньої галузі «Технології» є формування і розвиток в учнів технологічної, інформаційно-комунікаційної та основних компетентностей для реалізації їх творчого потенціалу і соціалізації у суспільстві. Трудове навчання у початковій школі є однією з ланок неперервної технологічної освіти, що логічно продовжує дошкільну освіту, створює базу для успішного опанування учнями технологій основної школи та здобуття професійної освіти.

Завданнями методичної системи є комплексне формування складових технологічної культури молодшого школяра: емоційно-ціннісного, когнітивного і практично-дієвого компонентів.

Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання таких завдань: формування уявлення про предметно-перетворювальну діяльність людини, світ професій, шляхи отримання, зберігання інформації та способи її обробки; здатності до формулювання творчих задумів, усвідомленого дотримання безпечних прийомів роботи та користування інструментами і матеріалами; розвиток пізнавальної, художньої і технічної обдарованості, технічного мислення у процесі творчої діяльності, навичок ручних технік обробки матеріалів, уміння користуватися технічною термінологією, художньою та графічною інформацією, вміння працювати з комп'ютером; виховання готовності до вирішення побутових питань шляхом застосування алгоритмів виконання технологічних завдань та навичок технологічної діяльності у практичних ситуаціях.

Наступним компонентом методичної системи є вчитель початкових класів як суб'єкт процесу навчання, що виконує певну діяльність, предметом якої є організація та управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів в процесі опанування ними змісту «Технології» як педагогічно адаптованого соціокультурного досвіду трудової діяльності людини.

Рівноправним партнером вчителя і суб'єктом процесу навчання в розглянутій нами системі є молодший школяр, який здійснює навчально-трудова діяльність. В основі навчання «Технології» має лежати визнання індивідуальності, самобутності, самоцінності кожного учня. Метою його є розвиток індивіда, наділеного неповторним суб'єктним досвідом.

На основі вимог стандарту до результатів навчання учнів початкової школи «Технології» вважаємо за доцільне наявність в суб'єктному досвіді трудової діяльності молодших школярів такої системи компонентів:

I. Когнітивний компонент, що містить загально пізнавальні, загально трудові і спеціальні проектно-технологічні знання, поняття, судження, умовиводи молодшого школяра про досягнення людини в галузі матеріальної і технологічної культур, способи пізнання і перетворення навколишнього їх світу, акцентовані на технологіях ручної праці і основи проектної діяльності.

II. Практично-дієвий компонент (суб'єктний досвід молодшого школяра в здійсненні способів пізнавальної, практичної діяльності в області ручної праці, дизайну та інформаційних технологій).

III. Емоційно-ціннісний компонент включає в себе систему основних цінностей, ідеалів поведінки і діяльності молодших школярів в процесі придбання та реалізації досвіду пізнання і перетворення навколишнього світу за допомогою ручної праці і проектної діяльності.

Уведення до структури методичної системи особистісних компонентів зумовлене провідною роллю постатей школяра та вчителя в освітньому процесі. Складовими цільового компонента експериментальної системи визначені мета, завдання, які визначають сутність і спрямованість інших компонентів: методологічного, змістового, процесуального, підручничкового, результативно-оцінювального.

Список використаних джерел:

1. Корсакова О.К. Зміст сучасної шкільної освіти: дидактичний аспект / О.К. Корсакова, С.Е. Трубачева. – К., 2003. – С. 29.

Kutsaeva T.O.

PhD, Senior Researcher,

National Museum of History of Ukraine

STORIES «TRAGEDY OF JEWISH GHETTOS IN UKRAINE, BY TESTIMONIES OF LITTLE VICTIMS» AS A PART OF THE SPACE OF INFORMAL EDUCATION (THE HISTORY OF THE HOLOCAUST)

Specialists of the system of school education and spheres relative to the history teaching are now observing the peculiar «program shift» – the history of the Holocaust and its special role in the culture of memory are presented to pupils of increasingly early age [10, p. 19]. Thus, educational sessions that promote knowing, extension and deepening of pupils' knowledge, including in an informal form are relevant. Given the scope of information that constitutes knowledge about the Holocaust, separate sessions can include the theme of tragedy of Jewish ghettos in Ukraine, by evidences of little victims. Every year November – October are worth to be chosen for such sessions since in the fall of 1939 in Polish Piotrków Trybunalski Nazis have established the first ghetto in the World War II. In the fall of 1941, Nazis have started to organize ghettos in cities and towns of occupied Ukraine; the first of them was the ghetto in Lviv.

For simplifying perception of material and then for careful emotional deriving of pupils from the state of dipping into the atmosphere of tragic every-day life of occupied Europe, besides computer presentations (hereinafter CP) and lectures, there are provided educational films, educational activities, creative «breaks», feedback. In general, so-called «deepening» as a group form of influence is an important issue in educational work and, if possible, should be agreed with a school psychologist [8, p. 107]. Thus, pupils of different age will be able to start discovering knowledge about the Holocaust on the example of ghettos. For preparing of such sessions are